

Sygn. akt V CK 19/05

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 lipca 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Lech Walentynowicz (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Instytutu C.(...) w Z.

przeciwko I. Z.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 7 lipca 2005 r., kasacji pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 24 września 2004 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Zaskarżonym kasacją wyrokiem z dnia 24 września 2004 r. Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 15 marca 2004 r. i zasądził od pozwanego I. Z. na rzecz Instytutu C.(...) w Z. kwotę 36.565 zł wraz z odsetkami i kosztami procesu. W toku postępowania ustalono następujący stan faktyczny:

Pozwany I. Z. od 1999 r. do czerwca 2002 r. pełnił funkcję prezesa jednoosobowego zarządu w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością „I.(...)” z siedzibą

w W.. Prokurentem w tej Spółce był T. G., a księgową D. N., która prowadziła bieżące rozliczenia i sprawozdawczość finansową, natomiast nie sporządzała analiz finansowych. W dniu 6 marca 2001 r. powodowy Instytut C.(...) w Z. sprzedał Spółce „I.(...)” wierzytelność do Zakładów Koksowniczych „W. (...)” w W. Z ustalonej ostatecznie ceny Spółka nie zapłaciła 30.000 zł w związku z czym powód uzyskał nakaz zapłaty, którym należna suma została zasądzona wraz z odsetkami. Instytut w dniu 19 lutego 2002 r. złożył wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego, przy czym egzekwowaną sumę ograniczył do kosztów procesu. Komornik zajął rachunek bankowy Spółki „I.(...)”, jednak z uwagi na brak na nim środków pieniężnych wierzyciel niczego nie uzyskał. Komornik udał się także pod adres wskazany jako siedziba Spółki, jednak okazało się, że siedziba ta została zmieniona. Wobec niewskazania przez wierzyciela innego majątku dłużnika, do którego możnaby kierować egzekucję, postępowanie egzekucyjne zostało umorzone postanowieniem z dnia 26 czerwca 2002 r.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy w W. oddalił powództwo wskazując, że w okresie prezesury pozwanego Spółka „I.(...)” nie popadła w stan niewypłacalności, a więc nie miał on obowiązku składania wniosku o ogłoszenie upadłości. Ponadto Spółka posiadała znaczny majątek, a powód nie zdołał się z niego zaspokoić wskutek braku należytej staranności przy zakreślaniu granic i przedmiotu egzekucji. Nie wskazał w szczególności na przedmioty, które mogły się znajdować w magazynach przedsiębiorstwa Spółki, a których adres by powodowi znany. Ponadto, przy dołożeniu należytej staranności możliwe było ustalenie nowego adresu siedziby Spółki, gdyż informacja ta została ujawniona w Krajowym Rejestrze Sądowym przed datą postanowienia umarzającego postępowanie egzekucyjne.

W wyniku apelacji powoda Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i uwzględnił powództwo. Położył on nacisk na to, że stan finansowy Spółki w okresie, kiedy powodowy Instytut prowadził egzekucję, uzasadniał złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości. W dacie złożenia takiego wniosku przez nowy zarząd Spółki „I.(...)” zobowiązania stwierdzone tytułami egzekucyjnymi wynosiły ponad 600.000 zł, a dokumenty finansowe za rok 2001 potwierdzają powoływany przez powoda brak środków obrotowych. Jeszcze przed wszczęciem egzekucji przez powoda (26 luty 2002 r.) Spółka zaprzestała regulowania należności tzw. handlowych ograniczając się do płacenia (z opóźnieniem) należności skarbowych i z tytułu ubezpieczeń społecznych, a także wynagrodzeń pracowniczych. Zatem już w drugiej połowie 2001 r. Spółka zaprzestała spłacania długów, poza uprzywilejowanymi, co obligowało zarząd do

wystąpienia z wnioskiem o ogłoszenie upadłości.

Wskazał także Sąd Apelacyjny, że powód wykazał bezskuteczność prowadzonej egzekucji. Możliwe jest bowiem ustalenie bezskuteczności egzekucji nawet wówczas, gdy była ona skierowana tylko do części majątku dłużnika, jeżeli z okoliczności wynika, że także pozostały majątek spółki nie pozwalałby na uzyskanie zaspokojenia należności. Pozwany zaś nie wykazał, aby istniały, przewidziane w art. 299 § 2 k.s.h., okoliczności zwalniające go od odpowiedzialności. Nie zostało wykazane, aby Spółka mogła zaspokoić wierzyciela bez przeprowadzenia postępowania upadłościowego, a pozwany nie wykazał braku swojej winy w rozumieniu art. 299 § 2 k.s.h.

Kasacja pozwanego oparta została na obu podstawach. Skarżący wskazuje naruszenie art. 382 oraz 231, 232 i 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 i art. 391 § 1 k.p.c., a w ramach podstawy naruszenia prawa materialnego - art. 299 § 1 k.s.h. przez jego błędną wykładnię oraz art. 299 § 2 k.s.h. przez jego niezastosowanie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie należy zauważyć, że odpowiedzialność członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością za zobowiązania tej spółki wprowadzona została w interesie wierzycieli spółki, w celu ich ochrony przed likwidowaniem spółek z ograniczoną odpowiedzialnością bez należytego uwzględniania interesów wierzycieli. Jednak wykładnia uregulowań zawartych w art. 299 k.s.h., a poprzednio w art. 298 k.h., powinna być dokonywana z uwzględnieniem zarówno wskazanego celu, jak i faktu, że jest to odpowiedzialność subsydiarna w stosunku do odpowiedzialności samej spółki jako osoby prawnej. Powinna zatem uwzględniać także interesy członków zarządu takich spółek.

Podstawową przesłanką powstania odpowiedzialności członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jest bezskuteczność egzekucji prowadzonej przeciwko spółce. Zgodnie z powszechnie przyjętym stanowiskiem bezskuteczność ta może być wykazywana wszelkimi dowodami (por. uchwała SN z dnia 15 czerwca 1999 r. III CZP 10/99, OSNC 1999, nr 12, poz. 203, wyrok SN z dnia 14 lutego 2003 r., IV CKN 1779/00, OSNC 2004, nr 5, poz. 76, a także wyrok SN z dnia 26 czerwca 2003 r., V CKN 416/01, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 129).

W uzasadnieniu ostatniego z przytoczonych wyżej orzeczeń Sąd Najwyższy podkreślił, że - wobec związania organu egzekucyjnego wnioskiem o wszczęcie egzekucji (art. 797 i 799 k.p.c.) - nie można wykluczyć, że nastąpi ukończenie postępowania egzekucyjnego bez zaspokojenia wierzyciela ze wskazanych przez niego

praw majątkowych spółki - dłużnika (art. 816 w związku z art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c.), pomimo przysługiwania jej innych praw majątkowych pozwalających na zaspokojenie, jednak nie objętych wnioskiem. W takiej sytuacji przesłanka bezskuteczności egzekucji nie jest spełniona. W przypadku kierowania egzekucji do części majątku spółki niezbędne jest wykazanie, że także pozostały majątek spółki nie pozwalał na uzyskanie zaspokojenia.

Odnosząc powyższe stanowisko do okoliczności rozpoznawanej sprawy należy zauważyć, że ograniczenie egzekucji jedynie do rachunku bankowego dłużnika oraz nieskorzystanie przez wierzyciela z możliwości wystąpienia o nakazanie dłużnikowi wyjawienia majątku, nie uzasadnia przyjęcia, iż egzekucja kierowana do innych przedmiotów majątkowych także okazałaby się bezskuteczna. Bezskuteczność ta musi bowiem jawić się jako oczywista w świetle okoliczności wykazanych przez wierzyciela - powoda. Dowodami wskazującymi na oczywistą bezskuteczność egzekucji, nawet gdyby była kierowana do innych przedmiotów majątkowych spółki - dłużnika mogą być m.in.: postanowienie o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości lub umorzenie postępowania upadłościowego z tego powodu, że majątek dłużnika nie wystarcza na zaspokojenie kosztów postępowania; stwierdzenie, że egzekucja wszczęta na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego lub ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji kierowana do całego majątku spółki na wniosek osoby dochodzącej należności od członków zarządu lub innej osoby nie dała rezultatu; niewyjawienie majątku spółki w trybie art. 913 i nast. k.p.c.; bilans spółki wskazujący na to, że majątek spółki nie wystarcza na pokrycie wierzytelności przysługującej osobie dochodzącej roszczenia od członków zarządu spółki. Żaden z takich dowodów nie został przeprowadzony, a Sąd Apelacyjny nie odniósł się do okoliczności powoływanych przez pozwanego, a mogących wskazywać na to, że wymagana ustawą bezskuteczność egzekucji nie miała miejsca.

Należy także zauważyć, że nawet gdyby założyć, iż nieskuteczność egzekucji prowadzonej do części majątku Spółki „I.(...)” pozwala przyjąć wystąpienie bezskuteczności także egzekucji także przy skierowaniu jej do pozostałego majątku tej Spółki, to niezbędne było odniesienie się do powoływanych przez pozwanego okoliczności egzoneracyjnych wynikających z art. 299 § 2 k.p.c. Jako niewystarczające należy ocenić krótkie stwierdzenie Sądu Apelacyjnego, że pozwany nie wykazał żadnej z okoliczności wyłączających jego odpowiedzialność za zobowiązania Spółki. W szczególności Sąd nie odniósł się w żaden sposób do dowodów z dokumentacji

medycznej dotyczących możliwości kierowania sprawami spółki przez pozwanego cierpiącego na poważne schorzenie.

Z tych wszystkich względów kasacja pozwanego okazała się oparta na usprawiedliwionych podstawach i Sąd Najwyższy, kierując się treścią art. 393¹³ § 1 k.p.c. mającego w sprawie zastosowanie na mocy art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. 2005 r. Nr 13, poz. 98), orzekł jak w sentencji.